

Einspieler — zlatomašnik, spominska knjižica, uredil Andr. Kalan, kapelan. V Ljubljani 1887. Založil slavnostni odbor, tiskala Katoliška tiskarna. Ta lepa spomenica obsega 104 strani in ima namen, da se ž njo utrjuje, posebno mej Koroškimi Slovenci, verski in narodni živelj, ki je posebljen v zlatomašniku Einspieler - ju. — To zanimivo knjižico priporočamo tudi slovenskim učiteljem in sploh okrajnim učiteljskim knjižnicam.

„Kratka zgodovina pedagogije“. Pod tem naslovom je prišlo na svetlo nekaj ponatisov (iz „Učit. Tov.“) našim č. čitateljem znanega spisa, ki se (po 70 kr.) dobiva pri pisatelju J. Lapajni, šolskem ravnatelju v Krškem, in se zlasti učiteljem in učiteljskim pripravnikom priporoča.

Triglav. Slovenske pesni. Za samospeve s spremljevanjem klavirja uredil Ant. Foerster, II. zvezek. — Pred nekoliko meseci nas je gosp. Foerster presenetil s prvim zvezkom narodnih pesni, danes imamo užé drugi zvezek, kateri je nadaljevanje prvega. Tudi tej zbirki je priredil g. skladatelj jako umetno spremljevanje, kar smo v dosedanjih enakih zbirkah pogrešali, n. pr. pri „Grlici“, pri „Fleišmanovih napevih“ i. t. d. Gosp. skladatelj razume dati vsakej pesni karakteristično spremljevanje: zdaj mile, zibajoče, zdaj zopet krepke, polne akorde, kakor ravno zahteva značaj pesni. Spremljevanje ima nad notami številke, kar je prav pregledno in spremljevanje zdatno zljajša. Zvezek obsega naslednje pesni: 1. „Zagorska“. 2. „Nekaj novega“. 3. „Slovo“. 4. „V planinsko vas“. 5. „Vojaška“. 6. „Tolažba“. 7. „Zvonikarjeva“. 8. „Švarjenje“. 9. „Vse mine“. 10. „Vesolja dom“. 11. „Dolenjska“. 12. „Pri luni“. — Podpirajmo dobro stvar z obilnim naročevanjem! Tržna cena II. zvezku je 1 gld. 20 kr., pri gosp. skladatelju le 80 kr., po pošti 85 kr.

Stritarjevih zbranih spisov izšla sta 17. in 18. snopič. V njih se nadaljuje in končava povest „Gospod Mirodolski“.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

II.

Občni zbor „Vdovskega učiteljskega društva vdov in sirot na Kranjskem“.

(V 6. dan septembra 1887. l. ob 9. uri dopoldne v mestni dvorani.)

Ob 8. uri je bila sv. maša v mestni farni cerkvi pri sv. Jakobu, in zborovanje se je pričelo ob 9 uri v mestni dvorani. Navzočih je bilo nad 20 učiteljev. Predsednik, prošt dr. Jarc, običajno nagovori navzoče ter omeni, da je užé sedemnajstkrat učitelje ob taki priliki pozdravljal. — Omeni potem najvažnejših slučajev v preteklem društvenem letu. Umrli je g. Anton Hribar v Gorici. Zbor se v znamenje sožalovanja vzdigne. — Pristopili so novi udje, javni učitelji s Kranjskega. Omeni tudi, da davkarska oblast zahteva davek od društva. Potem razloži, v čem bode ta davek. Plačevalo se bode od vplačevanja, kar društvo dobiva od udov, od vstopnine in letnine; plačevalo se bode tudi od izplačevanja, kar dobivajo udje (vdove in sirote) od društva.

Po tem uvodu poroča blagajnik in tajnik gosp. Močnik o društvenem delovanju v preteklem letu. — Udje imajo tiskan račun v rokah, in blagajnik prečita ter pojasnuje posamezne točke, posebno, kar se tiče troškov. Podpiranih je bilo namreč 12 vdov po 80 ali po 100 gld. na leto in 31 sirot, med temi ste dve siroti po očetu in materi, ki dobivate za polovico več mimo navačnih sirot. Sirote so dobivale po 20, oziroma po 25 gld. na leto. Vsega skupaj se je plačalo vdovam in sirotam 1737 gld. 90 kr. Vstopnina in letnina znaša le 468 gld. 50 kr., torej je treba dodati 1269 gld. 40 kr.; pokrije se to nekaj z blagajničnimi ostanki, nekaj pa z obrestmi in od obligacij, in od posojenih in naloženih denarjev. Premoženje je narastlo v obligacijah za 800 gld. Točka 12. med troški kaže, koliko se je letos davka plačalo. Prihodnje leto bode treba vsako četrletje izkaz o vplačevanju predložiti, da se bode davek po tem odmeril.

V treh odborovih sejah so se vzprejemali novi udje, privolila se je izredna pomoč udu (20 gld.), a drugemu se je posodilo 30 gld., kar se vidi v točki 11. Med letom ste

odpadli 2 siroti po 20 in 25 gld. Prirastla pa je vdova s šesterimi otroci, kar prizadeva na leto 250 gld. več troška. Letos se je nekaj več potrosilo mimo preteklega leta, ker je bilo več vdovam in sirotam izplačanega. Manj troškov tudi prihodnje leto ne bode, mogoče da več, učitelji pa le po malem pristopajo. Na dolgu ni mnogo; nekaterih starejših udov, ki društvo le podpirajo, skoraj se ne upam tirjati, a mislimo, da bodo sami gledé na dobri namen letnino vplačali; trije mlajši udje pa so obljubili prav v kratkem plačati. — Po teh besedah podal je blagajnik kratko zgodovino tega društva. 12. oktobra 1861. l. se je društvo ustanovilo. Največ zaslug pri tem sta imela c. kr. deželni šolski nadzornik vitez dr. Močnik, sedaj v Gradcu v pokoju, in pokojni kanonik, škofijski svetovalec gosp. Savašnik. L. 1870. je izročil g. Savašnik, ker je nehala cerkveno nadzorništvo, društvo ranjkemu g. ravnatelju Legatu. Ko je ta gospod odšel v Rudolfovo za kanonika, naprosil je občni zbor tedanjega c. kr. dež. šolskega nadzornika prošta dr. Antona Jarca, naj prevzame predsedništvo. In odsihmal vodi, skrbi in shranuje društveno premoženje imenovani gospod. Občni zbor ga leto za letom voli „per acclamationem“, in gospod zopet prevzame breme in skrb. Društvo je med tem užé dvakrat pravila izpremenilo, druge razmere so to zahtevale, vdovam in sirotam plačo od 60, oziroma 15 gld. zvišalo na 100 in 25 gld. na leto. Poleg imenovanih je največ storil za društvo gosp. Gerkmann, sedanji učitelj na vadnici in okrajni šolski nadzornik, ki je pri osnovi in potem pri preosnovi društva z dejanjem in svetom največ pomagal. Leta 1870. je bilo pri računskem sklepu 1. februarja v blagajnici 34 gld. in v obligacijah 23.033 gld., letos pa je ob sklepu računa v obligacijah 44.550 gld.; v gotovini, v dolžnih pismih in v hranilnici naloženega 1971 gld. 21 kr. Premoženja je torej 46.521 gld. 21 kr. Poleg tega pa društvo vsako leto nekaj v bogajme dá — kaj pa dá svojim udom? — Kdor ni nikoli nič vplačal, tudi ne more zahtevati, da bi kaj dobil od društva (društveno premoženje ni občinski pašnik). Premoženje je največ v državnih obligacijah; nekateri pač mislijo, da bi društvo denarje posojevalo — ali udeležilo se špekulacij pri kakem denarnem zavodu. — A odgovornost bi bila velika, korist pa le dvomljiva; poleg tega bi društvo moglo imeti plačanega oskrbnika. — Torej ne ostaja drugo, nego gospodariti tako, kakor je bilo dosihmal običajno.

„Zdrav ne mara pobrati, ako mečeš na pot, bolni pa ne more in tudi ne smé“. Ta uganjka je „Vdovsko učiteljsko društvo“. Dokler so učitelji zdravi, nočejo pristopiti, kadar začnejo bolehati ali čutijo kal bližnje smrti, pristopili bi, ali takrat je prepozno. Dve leti po vstopu dobiva društvenik pravico do društvenega premoženja. Kdor učiteljem pravi, naj skrbé za prihodnost, nekako se jim zameri, češ, ta nam v sedanjosti nič ne privošči. — (Vsaj nekdanj je bilo tako, ko so učitelji mislili, da jim bodo plačo zdatno povišali; mogoče, da so učitelji sedaj drugačnega mnenja).

Ni ga stanú, da bi zahteval toliko truda in požrtvovalnosti, kakor je učiteljski, in kakšno plačo ima zato učitelj, ki je podoben sveči, ki drugim sveti, sama pa se taja. Ako učitelji tega v letih nerodnih (od 70. do 80. l.) niso razumeli ali razumeti hoteli, sedaj se pač lahko prepričajo. Pomagaj si sam, nikar se ne zanašaj na tujo pomoč, to bôdi vsakemu zlato vodilo. Uradniki n. pr. imajo pokojnino za-se, za vdove in sirote, a vender snujejo konsumna društva, imajo svoje „uradniško društvo“. Kaj pa učitelji? Izmed vseh kranjskih učiteljev jih še tretjina ni pri „Vdovskem društvu“, in še teh je nad polovico starejših učiteljev iz prejšnje dôle, ki po večjem plačujejo iz dobrega namena. — Naj bi pri okrajnih učiteljskih konferencah šolski nadzorniki priporočevali učiteljem to društvo, saj se nikomur ne bode v zeló šteló, ako pristopi k temu društvu; v dveh letih pa tudi zmaga učitelj vstopnino, naj jo tudi na mesec vplačuje. — Tako in enako je govoril tajnik, in navzoči so mu pritrdjevali; vsak je namreč čutil, da so te besede govorne iz dobrega namena. Besede pa niso zadele navzočih, kajti ti so bili po večjem vsi udje,

marveč govorjene so bile tako rekoč pri „oknu ven“, da bi jih čuli tudi tisti, katerim prav za prav veljajo.

Na dnevnem redu je bilo tudi vprašanje, kdo naj plača davek od vplačevanja in izplačevanja, ki ga davkarska oblast zahteva. Sklene se, da ta davek društvo plačuje gledé vplačevanj. — Denarno pomoč 30 gld. je dobil v pokoji M. K. po §. 11. in trije drugi učitelji udje društva po 30 gld., a te iz milosti. Vdovi umrlega učitelja, ki pa ni bil ud društva, pa iz posebnih vzrokov zopet 20 gld.

Volitev predsednika, blagajnika in odbornikov. Vsklikoma se volijo: kot predsednik zopet mil. proš. dr. Jarc; kot blagajnik g. Matej Močnik in drugih 7 odbornikov. Kot podpredsednik se voli vodja I. mestne šole gosp. Andrej Praprotnik, in kot tajnik g. France Govekar, nadučitelj in vodja v Šiški. Pregledovalci računov so gg.: Belar, Kovšca in Žumer.

III.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

Ob 10. uri po zboru „Vdovskega društva“ pričnè se takoj občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

Predsednik društvu A. Praprotnik pozdravi zbrane ter ogovori nekako tako-le:
 Slavna skupščina!
 Mili bratje sotrudniki!

Minulo je 19 let, odkar smo slovenski učitelji na Kranjskem ustanovili prvo učiteljsko društvo in 16 let, odkar se je to društvo razširilo in se prekrstilo v splošno „Slovensko učiteljsko društvo“. — Odtakrat prebili smo marsikatero viharne in našemu napredku zeló neugodne čase, a stali in ostali smo zvesti svojemu načelu in prvi nameri društva: v prvej vrsti duševno podpirati slovensko ljudsko šolstvo ter mej učiteljstvom buditi in širiti toliko potrebno bratovsko vzajemnost, zavednost in značajnost.

Zraven pa je naše društvo pri vsaki priliki po svojih razmerah pospeševalo sveti namen, da se je naša ljudska šola plemenila tako, kakoršne je treba za splošno izomiko našemu milemu národu.

Misli, ki se je izprožila pri lanskem občnem zboru „Slovenskega učiteljskega društva“, da naj se začnè izdavat „Knjižnica za mladino“, se je društvo resno poprijelo ter poskrbelo, da se je izdal prvi zvezek „Knjižnice za mladino“ (z dvema izvirnima povestima). Temu prvemu zvezku je društvo pridjalo tudi vabilo, s katerim uljudno vabi slavno občinstvo, osobito gospode duhovnike, učitelje in druge vzgojevatelje, da bi blagovolili podpirati to prevažno stroko naše književnosti.

Vzprejeli smo po raznih dopisih mnogo voščil o preustvarjenji našega društva tako, da bi obsegalo vse ali skoro vse slovenske učitelje, kajti ne le moralni, ampak tudi materialni uspeh učiteljskega stanú bil bi pri mnogobrojnem vseslovenskem učiteljskem društvu. Pred vsem je treba, da si društvo določi svojo svrho, katera bodi: blagouspešnost slovenskega učiteljstva. S to svrho naj se združuje namera, da se vsi trudimo v prid našemu slovenskemu národu ter v prid naši lepi, obširni Avstriji. V to imé kličem vsem, ki ste od daleč in iz obližja prišli k današnjemu zborovanju: Dobro došli naši stari in mlajši tovariši in prijatelji dragi!

Društveni tajnik, g. Govekar, poroča o društvenem delovanji tako-le:

„Slavni zbor!

Pri lanskem občnem zboru so bili odbornikom izvoljeni: g. And. Praprotnik, Iv. Tomšič, J. Predika, And. Žumer, Fel. Stegnar, Fr. Papler, prof. Levec,

F. Borštnik in Fr. Govekar. — A ko se je dne 21. okt. odbor ustanovil, dobil je odbor užé drugo lice, ker g. prof. Levec se je bil odbornístvu písmeno, a g. Fr. Papler pa ustmeno odpovedal in tako je ostal odbor do danes, kateri je delal po nameri, kakor pri osnovi si dáni, dúševno podpirati slovensko ljudsko šolstvo ter tako z združenimi močmi delati na blagor naši mladini in na srečo mili domovini, cerkvi in državi. Naše društvo je zadnji čas posebno poudarjalo in v tem smislu delovalo, da se po pravi vzgoji naše mladine boljša npravno življenje, ker le po boljši mladinski vzgoji bodo prišli boljši časi; kajti po vseh časnikih in knjigah, v zborih in društvih, zasobno in javno se razpravlja o teh razmerah ter išče sredstev, s katerimi bi se ozdravile društvene razmere globokih ran.

A zboljšanje npravnega življenja začeti se ima pri korenini. Zato je naše društvo s svojo namero po vsem in vselej delalo po géslu: „Šola naj vzgoja mladino v prave narodnjake, katerim je svéta vera, dom in cesar!“ Le dobro vzgojena mladina bode tudi v poznejšem življenji visoko cenila državljansko svobodo ter jo neoskrunjeno ohranila sebi in vsemu človeštvu v prid.

V dosego tega delovanja shajal se je odbor k sejam skoraj vsaki mesec, ter je obravnaval razne društvene stvari, posebno pa je svojo pozornost obračal na izdajanje knjižnice za mladino. Zato je odbor v svoji seji dne 4. novembra preteč. l. sklenil po časopisih objaviti, da je društvo prevzelo delovanje in izdajo šolske knjižnice za mladino ter se ob enem obrnil do slovenskih pisateljev. Gg. pisatelji se imajo po mogočnosti nagraditi, gg. pisatelji pa naj vender svoje pogoje društvu z rokopisom vred objavijo.

Odbor dobil je potem več rokopisov od raznih g. pisateljev, n. pr.: „Kako se je Julijan likal“; „Drobir“; „Mladi dnovi“; „Za poklicem“; „Prva šola“; „Z božjo pomočjo“ in druge.

Nekatere rokopise je potem odbor gg. pisateljem vrnil, ker jih ni spoznal sposobnim za „Knjižnico“, a druge sposobne je obdržal in primerno nagradil. Dvoje takih povesti je užé društvo izdalo.

Dela in truda pa tudi troškov je imelo društvo s tem dovolj. Sedaj je na vas gg. tovariši, da dejansko pokažete, da je vam resnica za uresničenje tolikrat poudarjene potrebe mladinskih spisov. Skrbite tedaj, da se knjižica razprodá in razširi med našim narodom; posredujte tudi pri svojih gg. kolegih, da bi tudi oni v tem smislu delovali. Ako bi si vsaka šola omislila le po en izvod in bi se tù in tam pregovoril kak imoviti prijatelj mladine, da položi par desetíc na národni žrtvenik, potem je razprodaja zagotovljena in našemu društvu je potem mogoče takoj drugo knjižico izdati, kajti rokopis je užé gotov.

Odbor je tudi brzójavno častital g. Štefanu Baškori o prilíki njegovega odlikovanja v Pragi dne 26. oktobra preteč. l.

Dasiravno se je društveno stanovanje opustilo iz znanih razlogov, vender so se tudi še oživelci zabavni zimski večeri, pri katerih je enkrat sam g. predsednik predaval.

Vabilu k zdravstveni komisiji se je ustreglo, da je društvo g. predsednik zastopal.

A vabilu k „Internationaler Congress für Hygiene und Demographie“ na Dunaji se ni moglo ustreči. Tudi z davkaríjo je imel odbor opraviti; upamo pa, da se bode to zvršilo na gmotni korist našega društva.

Gledé števila udov v tem letu, mi je opomniti, da se ono ni dokaj izpremenilo in da je tudi smrt nam prizanašala.

Kakor previdite iz tega kratkega poročila, je ostalo delovanje in namera društva neizpremenjena. Mislim pa, da bi moral tudi vsak učitelj ljubezen do omike in do národa, do domovine ožje in širje ne le z besedo gojiti, marveč tudi z vzgledi in z jasnim dejanjem kazati“.

(Konec prih.)